

Raivaajien ja rakentajien Salla. Sallan kulttuuriympäristöohjelma Elo, Tiina; Seppälä, Sirkka-Liisa

7.10.2015

ERRATA:

- s. 121 ”Hiihto alkoi tulla Suomessa yleiseksi harrastukseksi melko myöhään, vasta 1800-luvun lopulla. Hugo Richard Sandberg kirjoitti vuonna 1891 monipuolisen opaskirjan Hiihtourheilu Suomessa, jonka esipuheessa hän ilahtuneena toteaa hiihtoharrastuksen alkaneen kasvattaa suosiotaan 1880-luvulla ja hiihtokilpailuja ryhdytyn järjestämään.
- Talvilomailun puolesta alettiin puhua vuosisadan alussa. Vaikka Ruotsin Lapin matkailuolaja oli kehitetty merkittävästi jo vuosisadan alkuun mennessä ja pohjoisen tuntureille matkustamisesta oli siellä tullut suosittua, alkoi talvilomailu Suomessa varsinaisesti vasta 1930-luvulla, jolloin löydettiin eräretkeilyyn ja tunturihiihtoon parhaiten soveltuvat alueet.
- Talvilomailun puolesta kampanjoitiin näkyvästi ja sen suosio todellakin kasvoi nopeasti. Tärkeänä osatekijänä oli koululaisten talvilomien alkaminen, mutta talvilomainnostusta kohottivat myös suuret talviurheilukisat, kuten vuodesta 1927 lähtien järjestetyt Rovaniemen Ounasvaaran talvikisat. Tunturihiihdon rinnalle tuli 1930-luvun lopulla tuolloin Keski-Euroopassa suosioon noussut mutkamäenlasku, jota myöhemmin ryhdyttiin kutsumaan pujotteluksi, slalomiksi ja lasketteluksi. Ensimmäiset pujotteluradat avattiin kevättalvella 1937 Kolilla, Rovaniemen Ounasvaaralla, Pallaksella ja Sallassa. Hiihtohissejä ei tuolloin vielä ollut, joten hiihtäjä pääsi tunturin laelle vain omin voimin tai poron vetämänä.
- Suomen ensimmäinen yleiseen käyttöön tarkoitettu hiihtohissi avattiin Kolilla talvella 1939. 1930-luvun lopulla maamme suosituimmat tunturihiihtopaikat Pallas, Ylläs, Kemijärven Pyhätunturi ja Salla (vuoteen 1936 Kuolajärvi), joista viimeksi mainittua voidaan pitää tuon ajan huomattavimpana tunturi- ja pujotteluhiihdon sekä syöksylaskun keskuksena Suomessa. Sallan matkailu alkoi kuin tyhjästä, 1930-luvun alussa, kasvaen muutamassa vuodessa niin nopeasti, että vuosikymmenen loppupuolella voitiin todeta kuinka ”kirkolla vilisee urheiluhiihtäjiä ja matkailijoita”. Sallan kirkonkylä sijaitsi viiden kilometrin päässä suurista Salla- ja Rohmoiva-tuntureista. Mahtavien tunturimaisemien ohella matkailijoita houkutteli paikalle Kutsajoen luonnonpuisto.” (Hautajärvi 1995, 66–68.)
- s. 122 Sallan matkailijaliikenne vilkastui vuosi vuodelta. Sallalla oli loistava tulevaisuus edessään matkailussa. Harri Hautajärven mukaan ”vielä jatkosodan aikana Sallassa kaavailtiin tärkeää talvimatkailukeskusta, mutta alueluovutus pani pisteen matkailuhankkeille. Talvisota 1939–40 tuhosi Lapin läänistä Liinahamarin ja Kolttakönkään matkailuhotellit sekä Yläluostarin ja Virtaniemen matkailumajat. Väli rauhan alueluovutuksissa menetettiin matkailun kannalta tärkeät Sallan ja Kuusamon tunturi- ja erämaa-alueet sekä Petsamon Kalastajasaarento. Matkailu-rakennuksista luovutetulle alueelle jäivät Kalastajasaarenossa sijainnut Vaitolahden matkailumaja, joka oli Suomen matkailurakennuksista pohjoisin, sekä Sallatunturin ylä- ja alamaja, viimeksi mainitut tuhoutuneina. Kun vuosien 1940 ja 1944 rauhansopimuksien mukaisesti jouduttiin luovuttamaan yli puolet Sallan kunnan maa-alueista Neuvostoliitolle, jäivät tuolle luovutetulle osalle Sallan kirkonkylä ja Salla- ja Rohmoivatunturit. Sodan jälkeen perustettiin uusi kirkonkylä Märkäjärvelle ja sille annettiin nimeksi Salla. Sen lähellä sijaitsevia Pientä ja Isoa Pyhätunturia ryhdyttiin kutsumaan Sallatunturiksi luovutetulle alueelle jääneiden tuntureiden mukaan. Näin ne haluttiin myös erottaa Kemijärven Pyhätunturista.” (Hautajärvi 1995, 68, 103 ja 179 viite 40.)
- s.122 Vanhan Sallatunturin matkailuperinteitä jatkavat kirkonkylän lähellä olevat uudet Sallatunturit, joiden juurelle on rakennettu asianmukainen hiihtokeskus tunturi- ja lasketteluhisseineen. Harri Hautajärven mukaan ”Sallan kirkonkylän lähellä sijaitsevaa Sallatunturin (Pyhätunturi) matkailu- ja hiihtokeskusta ryhdyttiin rakentamaan 1960-luvun puolivälissä. Tuolloin Sallan Matkailu Oy rakennutti alueelle hiihtohissin, kaksi laskettelurinnettä sekä ravintolan ja majoitushuoneita sisältävän Karhumajan. Myöhemmin rakennettiin lisämajoitustilaksi Poropirtti. Karhumaja on ajallensa tyyppillisesti matala, horisontaalinen ja niukkailmeinen, loivaharjainen puurakennus, jonka julkisivuissa on ruskeaksi maalattu vaakalaudoitus.” (Hautajärvi 1995, 147.)
- Hautajärven mukaan ”kevällä 1974 valmistui Karhumajan naapuriksi arkkitehti Saara Juolan suunnittelema Hotelli Revontuli. Sen pääjulkisivu on valkoisesta teräspellistä muodostuva eräänlainen revontulikuvio, jota iltaisin valaisevat värivalot.” (Hautajärvi 1995, 147.)